Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile

Meie 4.11.2026 nr 1-5/26/7204

Eesti Keskkonnaühenduste Koja seisukoht üleriigilise planeeringu Eesti 2050 põhilahenduse kohta

Esitame alljärgnevalt Eesti Keskkonnaühenduste Koja seisukoha ja ettepanekud üleriigilise planeeringu Eesti 2050 avalikul väljapanekul oleva põhilahenduse kohta.

Tunnustame planeeringu koostajaid mitmete asjakohaste täienduste tegemise eest, sh rohevõrgustiku peatükis sidususe ja ökoloogilise kvaliteedi mõistete sisustamise eest. Selleks, et rohevõrgustik saaks olla tõepoolest sidus ning täita oma ökoloogilisi eesmärke, teeme järgnevad ettepanekud peatüki 3.6.1 täiendamiseks:

1) Punktis 3 korrigeerida sõnastust: “Eesmärk on säilitada rohevõrgustiku sidusust* ja ~~võimalusel~~ parendada võrgustikku kuuluvate alade ökoloogilist seisundit *kuni hea seisundi saavutamiseni*.” Ökoloogilise kvaliteedi tagab siiski ökosüsteemide hea seisund, sellest madalama seisundiklassi puhul ei saa rääkida täisväärtuslikust ökoloogilisest kvaliteedist. Seetõttu on vajalik seisundi parendamine mitte võimalusel, vaid siis, kui ökosüsteemi seisund seda nõuab.
2) Punkti 4 täiendada järgnevaga: “Metsad saavad rohevõrgustiku eesmärke täita, kui need on majandatud looduslähedaselt.” Terviklikest ja sidusatest metsamassiividest on vähe kasu, kui need koosnevad suures osas lagedatest lankidest ja ökoloogilises mõttes metsa mõõtu mitte välja andvatest noorendikest, kuivõrd boreaalses vööndis võib elustiku taastumine langil võtta aega rohkem kui sajandi (https://www.nature.com/articles/s41893-026-01868-x). Eesti seadusandlus võimaldab metsaks lugeda juba 1,3 m kõrgust puistut võrade liitusega 30%, ökoloogilises mõttes ei saa nendele tingimustele vastavat puistut aga metsaks lugeda (välja arvatud ehk rabas erandjuhuna).

Teeme ettepaneku täiendada planeeringu elluviimiskava ptk 5, lisades põhimõõdikute hulka rohevõrgustike ökosüsteemide seisundi (hetkel taustamõõdik, võimalik on kasutada ELME andmeid) ja rohevõrgustiku sidususe mõõdik(ud) (võimalik on kasutada kestliku maakasutuse tippkeskuse FutureScapes loodavaid tööriistu). Oleme sama vajaduse ka varasemalt planeeringu juhtrühmas osaledes välja toonud. Planeeringulahendus nimetab nii rohevõrgustiku sidusust kui võrgustikku kuuluvate alade ökoloogilist kvaliteeti oluliseks, mistõttu on vajalik neid

näitajaid planeeringu elluviimisperioodil ka seirata. Pelgalt pindalapõhine mõõdik, mis hetkel põhimõõdikuna kirjas on, ei võimalda jälgida ei rohevõrgustiku sidusust ega sinna kuuluvate alade ökoloogilist kvaliteeti.

Saame planeeringu protsessi jooksul saadud tagasiside põhjal aru, et üleriigilises planeeringus on loobutud algselt eesmärgiks võetud riigi ja kohaliku omavalitsuse tasandi eristamisest rohevõrgustiku puhul. Juhime jätkuvalt tähelepanu, et see ei olnud ainus lähteseisukohtades seatud eesmärk ning näiteks puhkemetsade ja suuremaid linnu ümbritsevate rohevööndite kontseptsioon on jätkuvalt puudu, muidki lähteseisukohtade rohevõrgustikku puudutavaid punkte saab lugeda planeeringus täidetuks pigem tinglikult. Oleme jätkuvalt seisukohal, et planeeringu elluviimiskava ptk 3.2 punkt 2 sisu oleks kohasem kajastada planeeringu seletuskirjas, mis on kehtestatav dokument.
Teeme taas ettepaneku sellist täiendust kaaluda. Toome taas välja, et üleriigilise planeeringu lähteseisukohad ei tekkinud tühjalt kohalt, vaid on riigi enda poolne lahendamist vajavate probleemide kaardistus ning et planeeringu alusuuringute raames koostatud juriidiline analüüs on selgelt viidanud elurikkuse kaitse prioriteetsusele rohevõrgustikus (vt täpsemalt EKO 20.05.2026 kiri nr 1-5/26/7033 punkt 2).

Teeme ettepaneku loobuda praegusel kujul ptk 3 algusesse lisatud sõnastusest, mis ütleb, et üleriigilise planeeringu ruumilise arengu põhimõtete ja suuniste järgimine ei ole kohustuslik. Arusaadavalt on lahendused konteksti- ja asukohapõhised, kuid üleriigilise planeeringu “latt” võiks siiski jääda kõrgeks ilma selgesõnalise viiteta, et selle alt läbi lipsamine on juba eelduseks võetud.

Juhime tähelepanu, et ptk 3.5.3 alguses esitatud väide on ekslik - maapõuressursse ei saa lugeda elukeskkonna ega ühiskonna arengu aluseks. Ressurssidest saadav kapital võib aidata elukeskkonda luua või ka selle seisundit parandada (sageli peale radikaalset keskkonna pahupidi pööramist ressursside ammutamise käigus), kuid elukeskkonna aluseks ressursse endid kuidagi pidada ei saa. Toome taas välja IPBESi analüüsi, mis viitab, et kogu inimühiskonna majandustegevus on sõltuv looduskeskkonnast ja elurikkusest. Maapõueressursside looduskeskkonda laastav kasutus viib paratamatult majandusliku ja ühiskondliku allakäiguni, elukeskkonnast rääkimata, mitte aga õitsenguni.
Teeme ettepaneku sõnastust korrigeerida järgnevalt: “Maapõueressursside – maavarad, põhjavesi ja maa(põue)soojus ning maapõu maatoena – *looduskeskkonda säästev kasutus* on rahvuslik rikkus ning ühiskonna- ja majandusarengu ning elukeskkonna alus.” Selliselt on see kooskõlas ka järgnevate sisupunktidega.

Lisaks juhime tähelepanu, et tuumajaama eriplaneeringu protsessis seni saadud tagasisidele tuginedes ei ole tuumajaama rajamise või Eestisse sobivuse otsust veel tehtud, kuid üleriigilise planeeringu seletuskiri lk 50 p 3 nimetab tuumajaama juba Eestis sobivaks puhta energia tootmise võimaluseks.
Teeme ettepaneku viia üleriigilise planeeringu seletuskirja p 3 sõnastus kooskõlla olukorraga, kus sobilikkuse üle otsustamine alles käib, millele viitab ka seletuskirja lk 50 p 5.

Jääme ka oma varasemate ettepanekute juurde nendes punktides, mida planeeringulahendus jätkuvalt ei kajasta (kirjad 10.04.2026 kirjas nr 1-2/26/6981 ja 20.05.2026 nr 1-5/26/7033), toome järgnevalt välja olulisema:

a) Looduse ja ökosüsteemide taastamise tähtsus vajab üleriigilises planeeringus selgemat rõhutamist, hetkel on see võimalusena ja üldsõnalisena ära märgitud vaid kliimamuutuste peatükis. Leiame jätkuvalt, et asjakohane on välja tuua heas seisus looduskeskkonna roll inimühiskonna ja majandustegevuse põhialusena, vt IPBES analüüs, ning sõnastada inimtegevusest rikutud, kuid taastumisvõimeliste ökosüsteemide puhul nende taastamise vajadus.
   Teeme ettepaneku planeeringut vastavalt täiendada, nt lisada planeeringu kliimapeatükki lause, mis on koos viitega IPCC raportile (tegemist on IPCC teadlastekogu hinnanguga) kirjas ka planeeringu lähteseisukohtades: “Looduskaitse, maa-alade senisest loodushoidlikum majandamine ning metsade ja teiste ökosüsteemide taastamine pakuvad suurimat majanduslikku potentsiaali kliimamuutuse puhverdamisel ja pidurdamisel, sealhulgas tekib kohene kasu süsinikurikaste koosluste (märgalad jt turvasmuldadel asuvad alad, metsad) säilitamisel.” Oleme sama ettepaneku koos täiendavate selgitustega teinud ka oma 10.04.2026 kirjas nr 1-2/26/6981 punktis 10.
b) Kõrge loodusväärtusega põllumajandusmaadel nende loodusväärtuslikkuse säilitamine vajab eraldi tähelepanu ja eesmärgiks seadmist, vastav sõnastus on võimalik lisada ptk 3.6.3. Juhime tähelepanu, et kõrge loodusväärtusega põllumajandusmaad erinevad väärtuslikest põllumajandusmaadest.
   Teeme ettepaneku planeeringut vastavalt täiendada.
c) Jätkuvalt jätab planeeringu sõnastus lahti selgitamata, kuidas tuleks mõista rohevõrgustikku kuuluvate alade rolli riigi julgeoleku ja territoriaalse kaitse seisukohalt - kas nii, et heas seisus rohevõrgustik aitab ühtlasi täita riigikaitselisi eesmärke või vastupidi, et vajadusel tuleb loodusmaastikel taanduda riigikaitseliste vajaduste ees.
   teeme ettepaneku sõnastust vastavalt täiendad, et luua selgust.
d) Leiame jätkuvalt, et pruunalade/unaralade kasutuselevõtul on oluline eristada ökoloogilise taastumise potentsiaaliga alasid sellistest, kus see potentsiaal puudub või on väga madal
   Teeme ettepaneku seda vajadust üleriigilises planeeringus kajastada.

Lugupidamisega

/*allkirjastatud digitaalselt*/

Maia-Liisa Anton
Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator